Volume 1, Issue 1(18), 2024

Journal of Physics and Technology Education

https://phys-tech.jdpu.uz/

Chief Editor:
Sharipov Shavkat Safarovich
Doctor of pedagogy, Professor, Rector of Jizzakh State Pedagogical University, Uzbekistan

Deputys Chief Editor:
Sodikov Khamid Makhmudovich
The Dean of the Faculty of Physics and Technological Education, dotsent
Orishev Jamshid Bahodirovich
Senior teacher of Jizzakh State Pedagogical University, Uzbekistan

Members of the editorial board:
Ubaydullaev Sadulla, dotsent
Ismailov Tuychi Djabbarovich, dotsent
Kholmatov Pardaboy Karabaevich, dotsent
Umarov Rakhim Tojievich, dotsent
Murtazaev Melibek Zakirovich,dotsent
Abduraimov Sherali Saidkarimovich,dotsent
Tugalov Farkhod Karshibayevich,dotsent
Taylanov Nizom, senior teacher
Tagaev Khojamberdi, senior teacher
Alibaev Turgun Chindalievich,PhD
Yusupov Mukhammad Makhmudovich, dotsent
Kurbonov Nuriddin Yaxyakulovich,PhD
Irmatov Fozil Muminovich,PhD

Editorial Representative:
Jamshid Orishev
Phone: +998974840479
e-mail: jamshidorishev@gmail.com

ONLINE ELECTRONIK JOURNAL

"Fizika va texnologik ta'lim" jurnali
Журнал "Физико-технологического образование"
"Journal of Physics and Technology Education"

Indexed By:

Publihed By:
https://phys-tech.jdpu.uz/
Jizzakh State Pedagogical University, Uzbekistan

Nashr kuni: 2024-03-30

MUNDARIJA / CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

№	MUALLIFLAR / AUTHORS/ АВТОРЫ	MAQOLA NOMI/ ARTICLE TITLE/ НАЗВАНИЕ СТАТЬИ	SAHIFALAR/ PAGES / СТРАНИЦЫ
1	Qurbonov A.R. Ismoilov S.	Kuchsiz o'zaro ta'sirlashuvning Feynman diagrammasi orqali tavsiflanishi	5-10
2	Utambetov B. T., Qalmuratova X. A., Ibraymova S. B.	O'qituvchi faoliyatida pedagogik texnikaning ahamiyati	11-17
3	Ibroximov M. A., Axmadjonova S. A.	Raqamli ta'lim davrida innovatsion tarbiya texnologiyalarining talabalar tarbiyaviy faoliyatidagi o'rni	18-24
4	Xolmatov Pardaboy Qorabekovich	Bo'lajak zamonaviy texnologiya fani o'qituvchisining kasbiy mahoratini rivojlantirish	25-29
5	Jabborov A. Xolmatov P.Q.	Bo'lajak zamonaviy texnologiya fani o'qituvchisining pedagogik mahorati va ulardan foydalanish yo'llari	30-38
6	Oltmishev Toxirjon Turgunovich	Qalamtasvir va uning maqsad-vazifalari	39-42
7	Oltmishev Toxirjon Turgunovich	Uzuq chiziqlardan to 'g'ri foydalanish qoidasi	43-48
8	Umarov R.T., Isoqov Sh.T.	Bobur o'z davrining bunyodkori	49-53
9	Umarov R.T., Nazarov O.	Bobur va boburiylar davrida musavvirlik san'ati	54-58
10	Sharipov A.A., Jaloldinova S.X. Qalmuratova X.A., Islomova N.Sh.	Texnologiya fanini axborot texnologiyalari asosida o'qitish orqali o'quvchilarni intellektual qobiliyatlarini rivojlantirsh	59-62
11	Po'latov J.H., Alqorov Q.X.	Texnologik ta'limi o'qituvchisini tayyorlashda fizikaga uzviy bog'langan laboratoriya mashg'ulotlarini tashkil qilish asoslari	63-66
12	Eshmatova Sh.T., Alqorov Q.X.	Umumta'lim maktablarida fizika fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish	67-70
13	Orishev J.B., Jumanova S.H.	Bo'lajak o'qituvchilarning loyihaviy faoliyatini tashkil etishga oid ba'zi mulohazalar	71-78
14	Ortiqova O.Sh., Aqbo'tayeva B.M.	Kostyum tashkil etilishida rang xususiyatlari	79-82

15	*Xolmatova M.Q, Alqorov Q.X.*	*Ta'lim taraqqiyotida interfaol uslublarning ahamiyati*	*83-88*
16	*Xotamov J.A., Ummatova S.Z.*	*Metagalaktikaning izotroplik va bir jinslilik xususiyatlari*	*89-91*
17	*Xotamov J.A., Ummatova S.Z.*	*Kengayuvchan koinotning kosmologik modellari*	*92-94*
18	*Tursunboyev O.V., Quvondiqov M.K., Boboqulova Z.V.*	*Yadro fizikasini o‘qitishda “yalpi fikriy hujum” strategiyasi asosida muammoli masalalarni tahlil qilish*	*95-99*
19	*Ortiqova O.Sh., Xudoyqulova Z.M.*	*Kostyum detallarini chizish va modellarning dekorativ bezatilishi*	*100-105*
20	*Abdirayimova Dilnoza Azamat qizi*	*O‘quvchilarni kasb - hunarga yo‘naltirishga oid pedagogik jarayonlar*	*106-111*

QALAMTASVIR VA UNING MAQSAD-VAZIFALARI

Toxirjon Oltmishev Turgunovich

JDPU katta o'qituvchisi, O'zbekiston Badiiy Akademiyasi a'zosi.

Jizzax sh., O'zbekiston.

e-mail: oltmishevtohir@gmail.com

Annotasiya: *Qalamtasvir – nafaqat tasviriy san'at turlarining asosi hisoblanadi, balki arxitektura va amaliy san'at va uning barcha turlarining ham asosidir. Rassom tasviriy san'at turining qaysi janrida ijod qilmasin eng avvalo qalamtasvirga asoslanadi. U o'zining kuzatishlari, katta asar kompozitsiyalari ustidagi izlanishlarini avval qalamda dastlabki qoralamalar bilan ifodalaydi. Kompozitsiyalar yaratishda ushbu qoralamalar rassomga asosiy manba bo'lib xizmat qiladi. Rassom xar qanday tasviriy san'at asarini yaratishni qalamda chizishdan boshlaydi. Keyin asarga ranglar beriladi va u tomoshabinga estetik zavq bag'ishlaydi.*

Kalit so'zlar: *Tasviriy san'at, kompozitsiya,akademik,natura, natyurmort, rasm.*

Аннотация: *Карандашный рисунок является не только основой изобразительного искусства, но и основой архитектуры и прикладного искусства и всех его видов. Какой бы жанр изобразительного искусства ни создавал художник, в основе его прежде всего лежит карандашный рисунок. Свои наблюдения, свои изыскания над композицией больших произведений он выражает сначала с предварительными набросками карандашом. При создании композиций эти наброски служат для художника основным источником. Любое произведение изобразительного искусства художник начинает с рисования карандашом. Затем работа раскрашивается и доставляет эстетическое удовольствие зрителю.*

Ключевые слова: *Изобразительное искусство, композиция, академическое, природа, натюрморт, живопись.*

Annotation: *Pencil drawing is not only the basis of visual arts, but also the basis of architecture and applied art and all its types. No matter what genre of visual art the artist creates, it is primarily based on pencil drawing. He expresses his observations, his researches on the compositions of large works first with preliminary drafts in pencil. When creating compositions, these drafts serve as the main source for the artist. An artist starts creating any*

отличается от дальнего своим оттенком, цветом и светлотой. Нельзя забывать, что отражение теней и светов, подобно различиям в изображении, также зависит от нахождения их места в правильной пропорции.

Ключевые слова: *Изобразительное искусство, композиция, тень-свет, природа, линия, рисунок, перспектива*

Annotation: *It is known that the important drawing rules of pencil drawing have been discovered and improved since ancient times. It is said that from the first established art academies, pencil drawing was given the leading position. A student who has not studied it thoroughly is not brought close to the exercise of coloring the image, that is, the work of creating a painting. For this reason, academic drawing training is considered important and occupies a large part of the educational process. A future art teacher should learn to draw birds and animals, among other tasks. Because this topic is present in all school practice, teaching and training programs. Spatial perspective should also be given importance when creating an image. Because the nearby object differs from the far one by its shade, color, and lightness. We must not forget that reflecting the shadows and lights, similar to the differences in the image, also depends on finding their place in the right proportion.*

Keywords: *Fine art, composition, shadow-light, nature, line, drawing, perspective*

[2]Qalamtasvir- barcha tasviriy san'at turlarining asosi hisoblanadi Rassom tasviriy san'at turining qaysi birida ijod qilishidan qat'iy nazar, qalamtasvirga asoslanadi. U o'zining kuzatishlari, katta asar kompozitsiyalari ustidagi izlanishlarini avval qalamda dastlabki chizgilar bilan ifodalaydi. San'at asarini yaratishda ushbu qoralamalar rassomga yordamchi manba bo'lib xizmat qiladi.

Rassom u yoki bu kartinasini yaratishni qalamda chizishdan boshlaydi. Keyin asarga ranglar beriladi va u tomoshabinlarga estetik huzur baxsh etadi. Boshqacha qilib aytganda, qalamtasvirsiz hech bir rassom o'z asarini yetuk holga keltira ohnaydi. Qalamtasvir mustaqil ravishda tugallangan san'at asari ham bo'lishi mumkin. Tush, sangina, pastel, sous, qalamda yaratilgan ko'plab kartinalar

[2] B Boymetov "MUSIQA' nashriyoti .TOSHKENT . 2006, 6-bet.

jahonning turli san'at muzeyi va ko'rgazmalaridan joy olgan.Qalamtasvir mashg'ulotlari ko'rib-kuzatib to'g'ri tasvirlash, borliqni idrok etish, qo'l, ong va sezgi organlarini rivojlantirishda nafaqat bo'lajak rassomga, balki turli kasb sohasidagi kishilarga ham zarurdir. Uyg'onish davrining buyuk rassomi va olimi **Leonardo da Vinchi "Rangtasvir qonunlari"** nomli asarida ta'kidlaganidek, *yoshlar o`zlarini ilm-fan, tasviriy san 'atda sinamoqchi bo`lsalar, avvalo, rasm chizishni mukammal bilmoqlari lozim.*

Qalamtasvir bakalavriat talabalarninga, I-IV kurslarda nazariy va amaliy mashg'ulotlar orqali o'rgatiladi. Shuni ta'kidlash kerakki, amaliy mashg'ulotlar bilan bir qatorda talabalarga nazariy bilim berish g'oyat muhim. Bu bilim bo'lajak pedagoglarning institutni tugatgandan so'nggi ilmiy va ijodiy faoliyatlarida muhim ahamiyat kasb etadi.Borliqdagi narsa va shakllarni realistik tasvirlash talabaga amaliy bilim va ko'nikma beribgina qolmay, balki uning estetik didini o'stirish, dunyoqarashini kengaytirish uchun juda muhimdir. Realistik tasvir san'ati yosh rassomlarning borliqni haqqoniy obrazlarda ifoda etish mahoratini rivojlantirishda ham katta ahamiyatga ega.

Ma'lumki, qalamtasvirning muhim chizish qoidalari qadim zamonlardan kashf etilib, takomillashtirilib kelingan. Aytishlaricha birinchi tashkil etilgan ilk Badiiy akademiyalardan rasmni qalamda chizish yetakchi o'ringa qo'yilgan. Uni yaxshilab o'rganib olmagan talaba tasvirga rang berish mashg'ulotiga, yani rangtasvir yaratish ishiga yaqinlashtirilmagan. Shu sababdan akademik rasm chizish mashg'uloti muhim hisoblanib o'quv-ta'lim jarayoning ko'p qismini egallagan. Bo 'lajak tasviriy san'at o'qituvchisi qush va hayvonlarning tasvirini chizishni ham boshqa vazifalar qatorida puxta o 'rganishi kerak. Chunki maktab amaliyotida, o'qitish, o'rgatish dasturlarining barchasida bu mavzu mavjuddir.Tasvir yaratishda fazoviy perspektivaga ham ahamiyat berilishi zarur. Chunki yaqinda joylashib turgan buyum uzoqroqdagisidan tusi, rangi, to'q-ochligi bilan ajralib turadi. Soya-yorug'liklarni tasvir farqlariga monand o'xshatib aks

ettirish ular o 'rnini to'g'ri mutanosib topishga ham bog'liqligini unutmasligimiz kerak. Shtrixlar narsa buyumlarning xaqqoniy tasvirlashda mumim o'rin egallaydi. Biz shtrixlar yordamida tasvirlayotgan natyurmort,portret yoki manzaramizda yorug'-soya,old va orqa planlarni,hajmni ifodalashimiz mumkin bo'ladi. Quyidagi rasmlardan ko'rib yanada to'liqroq tasavvurga ega bo'lishimiz mumkin.

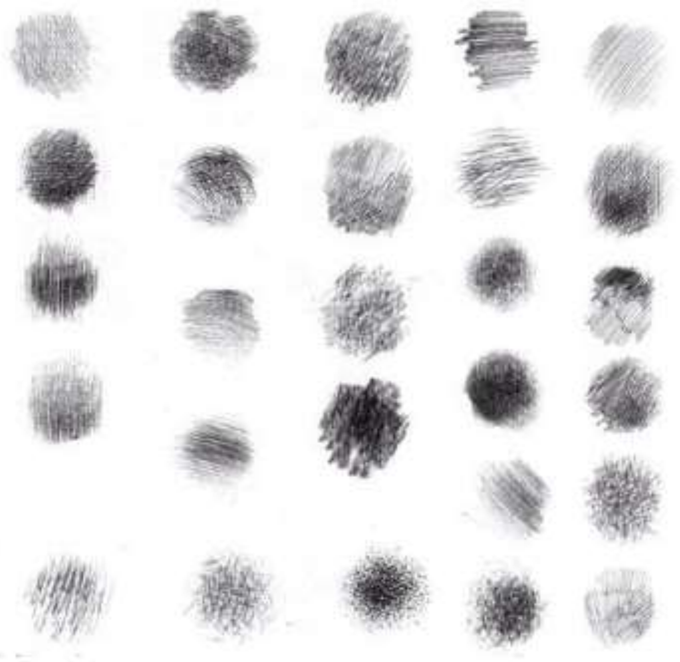

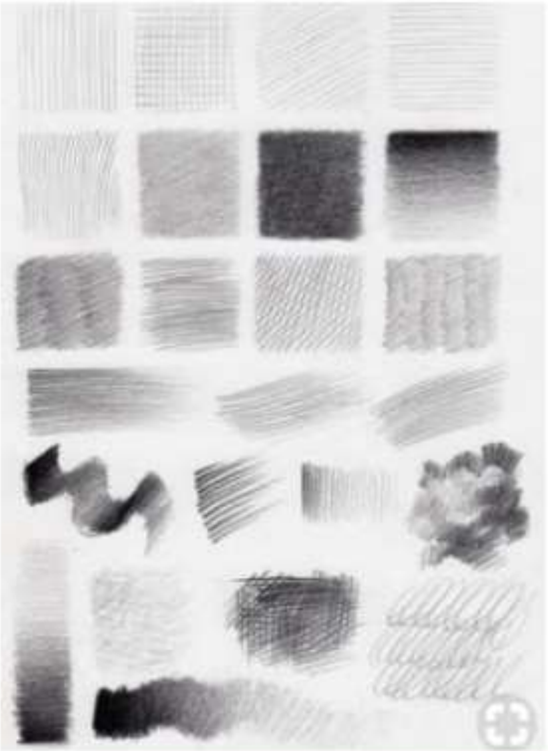

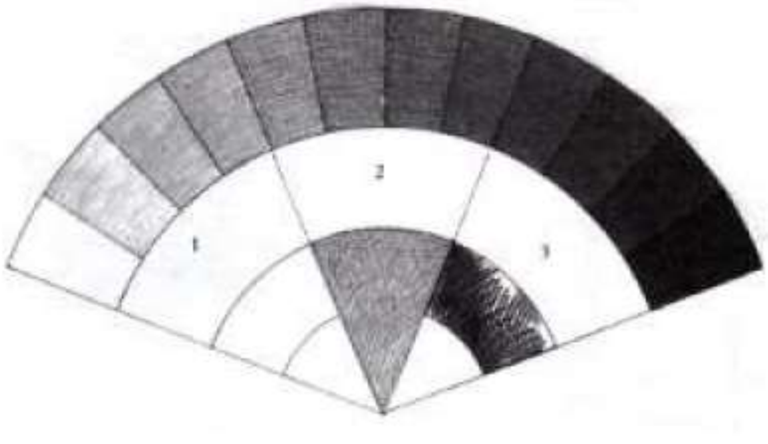

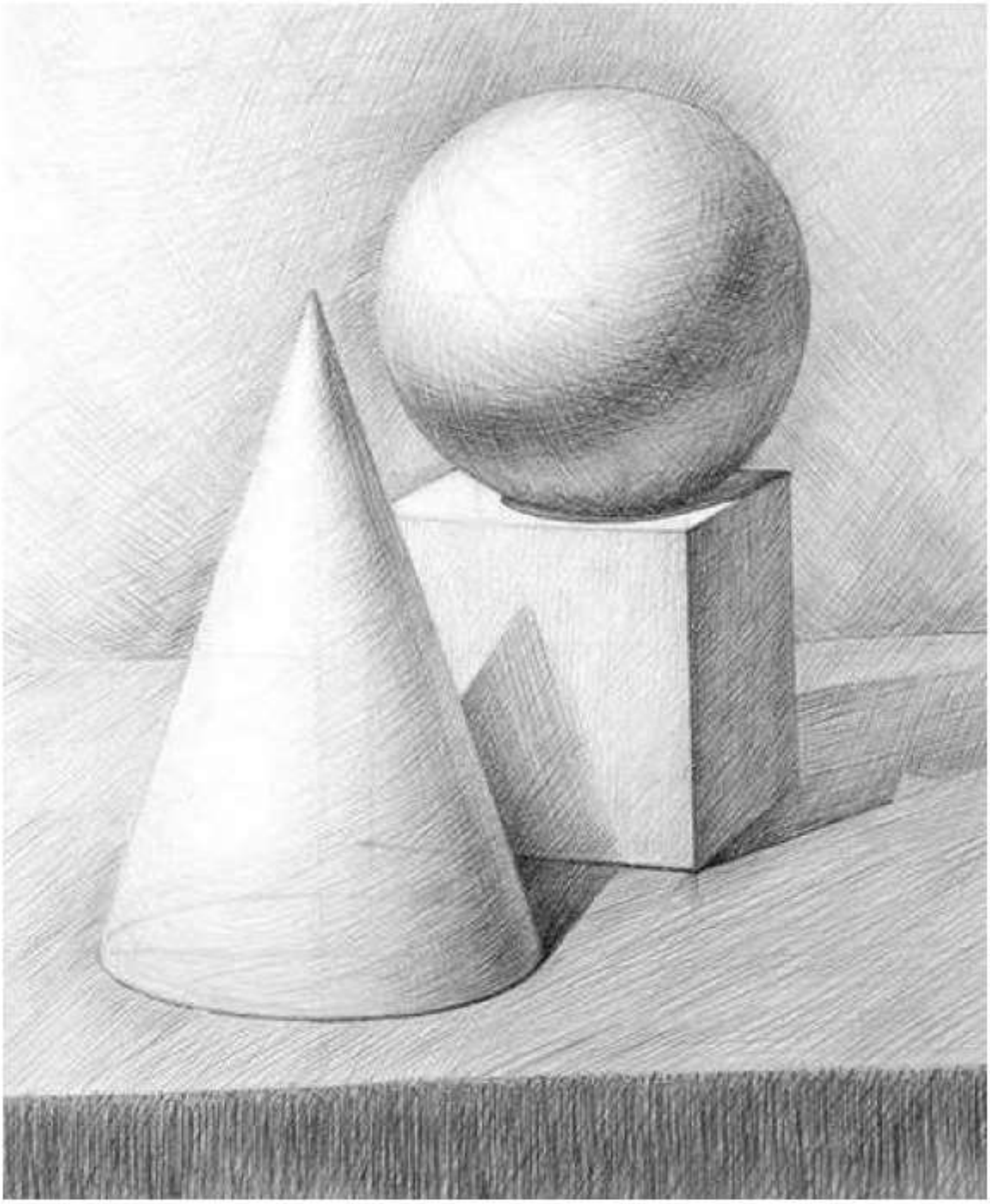

Mana ko'rib ham chiqdik shtrixlar goh to'g'ri goh yoysimon vaholangki har-xil yo'nalishda berilishi mumkin qanday yo'nalishda shtrix berilishidan qatiy nazar o'zaro paralel bo'lishligini ta'minlashimiz zuda zarur.Shtrix chiziqlar orasida yana havo qoldirishimiz kerak bo'ladi.Ya'ni chiziq qalinligida oraliq masofa bo'lishi lozim,bu degani shtrix chiziqlar bir-biriga yopishib qolmasligi kerak.

Adabiyotlar ro'yxati

1.B Boymetov. Qalamtasvir-Musiqa nashryoti-Toshkent 2006.

2. Abdirasilov S., Tolipov N., Oripova N. Rangtasvir. T.: O'zbekiston, 2006

3. Abdirasilov S., Boymetov B., Tolipov N. Tasviriy san'at. T.: Cho'lpon, 2006.